

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΤΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ
ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ Β. Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

Α'

Ἦδη κατεγράφη ὑπὸ τοῦ ἀειμν. Κ. Δυοβουνιώτου, τὸ ὑπ' ἀριθ. 470.1 κατάλοιπον τοῦ ἀειμνήστου Β. Α. Μυστακίδου περιλαμβάνει «τετράδιον ἀποτελούμενον ἐκ δέκα φύλλων ἀναριθμητῶν καὶ φέρον ἑξῶθεν ἐπιγραφὴν «ἐξ ἐκδιδομένων καὶ ἀνεκδότων ὀνόματα ἐκ χειρογρ. Σακελλίωνος. Περιέχει ἀντίγραφα ἐπιγραμμάτων τινῶν τοῦ Μελετίου Βλαστοῦ τοῦ Κρητὸς καὶ δύο ἐπιστολῶν: Κωνσταντῖνος Μαξίμω καὶ Μάξιμος Κωνσταντίνω»¹.

Περὶ τὸν Μελέτιον Βλαστὸν ὑπάρχει σύγχυσις τις, ἀκριβῶς διότι περισσότεροι τοῦ ἐνὸς Μελέτιο Βλαστοῦ ὑπῆρξαν ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἦδη σχετικὰς εἰδησεις περὶ Μελετίων Βλαστῶν συνεκέντρωσεν ὁ Κ. Ἄμαντος², ἀντιπῶν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Δ. Πασχάλη³, καθ' ὃν ὁ Μ. Βλαστὸς ὁ τοῦ χειρογράφου τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἀντιγραφεὺς (1632)⁴ ἦτο Χίος, καὶ ὅτι οἱ Βλαστοὶ ἐκ Κρήτης εἰς Χίον ἤλθον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς μεγαλονήσου (1669).

Ὁρθῶς συνεδύασεν ὁ Ἄμαντος καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Coxe⁵ δημοσιευθὲν βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα ἐπὶ κώδικος τῆς Βοδληϊανῆς Βιβλιοθήκης «τὸ παρὸν βιβλίον ἀντεγράφη...ἀπὸ τινος ἀρχαιοτάτου ὃ κεῖται ἐν τῇ κατὰ Κρήτην βιβλιοθήκῃ Μελετίου ἱερομονάχου τοῦ Βλαστοῦ...» ἐκ τοῦ ὁποίου μανθάνομεν τὴν ὑπαρξίν ἰδιαιτέρας βιβλιοθήκης τοῦ λογίου τούτου ἀνδρός. Πλὴν δὲν φαίνεται ὅτι ὁ Βλαστὸς οὗτος εἶναι καὶ ὁ γραφεὺς τῆς πεζῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκρίτα, ἐν φ. 107 τῆς ὁποίας ἐσημειώθη ἰδιογράφως ὑπὸ τοῦ γραφέως «...ἔτ(ος) ,αγλβ' ἰνδ. α' Μελέτιος Βλαστός». Ὁ λόγιος Μελέτιος Βλαστὸς

¹ ΕΕΒΣ, 16, 1940, σ. 203. Ἄδηλον ποῦ κατέληξεν ὁ ποτὲ εἰς χεῖρας τοῦ Σακ. κώδιξ.

² Ἑλληνικά, 4, 1931, σ. 376.

³ Λαογραφία, 9, 1928, σ. 312.

⁴ Ὁ κώδιξ νῦν ὑπ' ἀριθ. 27 (1632 ἔτους) παρὰ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἴδε Α. Σιγάλα, Ἀπὸ τὴν Πνευματικὴν Ζωὴν τῆς Δ. Μακεδονίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1939, σ. 164.

⁵ Η. Coxe, Catalogi Codd. manuscriptorum Bibl. Bodleianæ, 1853, σ. 605. Τὸ σημεῖωμα ὀλόκληρον ἀνεδημοσίευσεν ὁ Κ. Ἄμαντος εἰς τὰ Ἑλληνικά, 4, σ. 376.

περὶ οὗ ἡμεῖς σήμερον γράφομεν, πρέπει νὰ εἶχεν ἤδη ἀποθάνει κατὰ τὸ 1632, ἀφοῦ ἡ τελευταία περὶ αὐτοῦ πληροφορία εἶναι τοῦ 1612.

¹ Ἀπεναντίας ἕτερον Μελέτιον Βλαστὸν Κρήτα, διατελοῦντα τῇ 12 Δεκεμβρίου 1622 ἱεροδιακόνον, γνωρίζομεν ὡς γραφέα τοῦ κώδικος 45 τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Καίρου¹. Ὁ αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ γραφεὺς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3886 ἀθωνικοῦ κώδικος², ἐνῶ σημειοῦται «*ἐγράφη διὰ χειρὸς Μελετίου ἱεροδιακόνου τοῦ Βλαστοῦ, ἀρχὴ Ὀκτωβρίου κρη*» (1624). Τρίτος τέλος Μελέτιος Βλαστὸς τοῦ Μάρκου εἶναι ὁ ἱερεὺς, τοῦ ὁποίου ἡ διαθήκη, οὐχὶ αὐτόγραφος, ἐδημοσιεύθη ἤδη³. Οὗτος ἦτο κάτοικος τοῦ χωρίου Ρουστίκων Ρεθύμνης καὶ ἀπέθανε τῇ 25 Μαρτίου 1661, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάληψιν τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης.

Ὁ λόγιος Μελέτιος Βλαστὸς ὑπῆρξε τοῦ περιφήμου Κωνσταντίνου Λουκάρεως, τοῦ ὡς πατριάρχου Κυρίλλου γνωστοῦ μάρτυρος, διδάσκαλος⁴. Δεδομένου δ' ὅτι ὁ κλεινὸς ἱεράρχης ἐγεννήθη τῷ 1572 καὶ δωδεκαετῆς ἀπεστάλη εἰς Ἑνετίαν πρὸς τὸν Μαργούνιον, ἡ μαθητεία του παρὰ τῷ Μελετίῳ πρέπει νὰ τοποθετηθῆ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1580 καὶ 1584. Εὐλόγον λοιπὸν φαίνεται ὅτι ὁ Βλαστὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιζῆ τῷ 1632 καὶ νὰ γράφῃ μάλιστα. Τὴν μαθητείαν ταύτην ἐνθυμούμενος ὁ Λούκαρις γράφει μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν Μελέτιον: «*Ψελλιζέτωσαν ἄλλοι καὶ ἀθύρμασι παιδικοῖς σχολαζέτωσαν· σὲ μόνον οἶδα πηγὴν τῶν σολομοντείων φρεάτων, δαυιλῶς δυνάμενον τοῖς διψῶσι παρέχειν ὕδωρ ζῶν καὶ ἀλλόμενον εἰς ἀφέλειαν ψυχικὴν... ἄξιός εἰ τῆς τῶν ἀπάντων ἀγάπης, Μελέτιε λογιώτατε, τῆς ἡμετέρας μάλιστα, καὶ διὰ τὸ παιδαγωγῆσαί ποτε ἡμᾶς εἰς τὴν ἡμετέραν νεότητα*»⁵.

Ἡ ἑλληνομάθεια τοῦ ἀνδρὸς δείκνυται καὶ ἐξ ἐπιστολῶν του καὶ ἐκ τινῶν ἐπιγραμμάτων, περὶ ὧν εὐθὺς κατωτέρω. Τί δὲ τὸ συστηματικώτερον συνέγραψε δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς. Ἄλλ' ὁ Λούκαρις ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ἔγραψε τῷ 1661: «*Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν ἤκουσται τέτταρας λόγους κατὰ Ἰουδαίων ἐκφωνηθέντας σοι, ἐν σχεδίῳ ἔχειν, προσδοκῆσομεν κάκεινους ἐν Κωνσταν-*

¹ Βλ. Χαριτάκη ἐν ΕΕΒΣ, 4, 1927, σσ. 162-163.

² Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἑλληνικῶν κωδίκων, 1895, Α' σ. 416β.

³ Χριστιανικὴ Κρήτη, 2, 1914, σ. 376-383.

⁴ Ὅτι καὶ τοῦ Μελετίου Πηγᾶ ὑπῆρξε διδάσκαλος ἐπανελήφθη πολλάκις. Βρετοῦ, ΝΦ Α' σ. 239. Γερμανὸς Γρηγοράς, Πανδώρα, 9 σ. 255. Ἁγ. Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ὁ Κρήτης, ἐν Χανίοις 1903 σ. 17 καὶ Ματθαίου Κ. Παρανίκα, Σχεδιάσμα, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867, σ. 155. Τὸ ἐν ὑποσημείωσει ὑπὸ Παρανίκα γραφόμενον ὅτι ἡ πληροφορία ἀντλείται ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 8 ἐπιστολῆς τοῦ Μαργουνίου, δὲν ἀληθεύει. Δύσκολον δ' ἄλλως θὰ ἦτο νὰ φαντασθῶμεν τὸν Βλαστὸν διδάσκοντα ἀπὸ τοῦ 1550.

⁵ Legrand, BH de XVII s. τόμος IV, 1896, σ. 267.

τινουπόλει ἰδεῖν, μεταγραφέντας παρὰ τινος, καὶ παρὰ τῆς σῆς καλοκαγαθίας σταλέντας...»¹. Εἶχεν ἐπομένως γράψει ὁ Μελέτιος Βλαστός τέσσαρας κατὰ Ἰουδαίων λόγους μὴ διασωθέντας ἢ λανθάνοντας.

Ἐὰν οἱ τέσσαρες οὗτοι λόγοι λανθάνουν, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ προκειμένου περὶ ἄλλου ἔργου τοῦ Μελετίου, σωζομένου διὰ πλειόνων τοῦ ἑνὸς κωδίκων: «Ὁμιλία περὶ τῶν ἀχράντων καὶ ἀθανάτων μυστηρίων λεχθεῖσα παρ' ἐμοῦ ἐλαχίστου Μελετίου ἱερομονάχου Βλαστοῦ τοῦ Κρητός. Τοὺς δὲ ταύτην ἀναγινώσκοντας παρακαλῶ μὴ καταγινώσκειν μου τῆς ἀμαθείας, ἀλλὰ μετὰ καθαρᾶς καρδίας ἀκούειν ταύτης τὰ λόγια ψυχοφελῆ γὰρ ὄντα τυγχάνουσι». Ἀρχεται: «Ένας σπλαγχνικὸς καὶ γλυκὺς καλὸς γονεῖς ἔχοντας ἕνα του παιδὶ πολλὰ καὶ δυνατὰ ἀρρωστημένον...»

Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ὁ Μελέτιος μετεχειρίζετο, χάριν τοῦ λαοῦ, καὶ τῆν ἀπλῆν γλῶσσαν, ἐνῶ πρὸς τοὺς λογίους ἔγραφεν εἰς ἀρχαίαν.

Τὸ ἔργον σώζεται, καθ' ὅσον γνωρίζω, διὰ τῶν ἑξῆς κωδίκων:

α') Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων 331.13 (XVI αἰ.)

(Ἄ θ. Π α π α δ ο π ο ὕ λ ο υ Κ ε ρ α μ έ ω ς : Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη Α', 1891, σ. 375)

β') Κουτλουμουσίου 3250.17 (177) (XVII αἰ.)

(Σ π. Λ ά μ π ρ ο υ : Κατάλογος Α' σσ. 291—2).

γ') Κουτλουμουσίου 3324.12 (251) (XVII αἰ.).

(Σ π. Λ ά μ π ρ ο υ : Κατάλογος Α' σ. 306).

Περὶ Μελετίου διέλαβον οἱ παλαιότεροι ἡγουν ὁ Ζ α β ί ρ α ς², ὁ Κ. Σ ά θ α ς³, ὁ Μ. Γ ε δ ε ώ ν⁴, οἱ ὅποιοι καὶ ἐγνώριζον ἐπιστολὰς πρὸς αὐτὸν ἢ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Ὁ δὲ L a m i u s⁵ ἐγνώριζεν οὐ μόνον ἐπιστολὴν μίαν τοῦ Κατηλιανοῦ καὶ ἀνὰ τρεῖς τῶν Μελετίου Πηγᾶ καὶ Κυρίλλου Λουκάρεως πρὸς τὸν Βλαστόν, ἀλλὰ καὶ ἐπίγραμμα «εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν» τετραστίχον. Ἐκ

¹ Αὐτόθι σ. 268.

² Νέα Ἑλλάς, Ἀθήνησι 1872, σ. 469. Παρὰ τῷ συγγραφεῖ, ἀγνοοῦντι ἂν ὁ Βλαστός ἦτο Κρής, ἐσώζοντο μία ἐπιστολὴ τοῦ Βλαστοῦ πρὸς Μαργουίνιον καὶ τέσσαρες τοῦ Μαργουίνιου πρὸς τὸν Βλαστόν.

³ Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 232. Ὁ Σάθας λέγει τὸν Βλαστόν ἐκ Ρεθύμνου Κρήτης.

⁴ Οἱ διδάσκαλοι τοῦ Λασκάρεως, περ. Ἐκκλησιαστικῆ Ἀλήθεια 9, 1889, σσ. 182α-183β. Ὁ Γεδεών θέλει τὸν Βλαστόν Κυδωνιάτην, μνημονεύει ἐπιστολῶν του πρὸς Σεβῆρον καὶ Μαργουίνιον καὶ λέγει ὅτι ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Βλαστοῦ εἶναι τῶν ἐτῶν 1590-1611.

⁵ Deliciae eruditorum, Φλωρεντία 1739, σσ. 296-318. Δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω τὸ βιβλίον τοῦτο.

τούτου πρώτον μανθάνομεν ὅτι ὁ Μ. Βλαστός ἐστιχοῦργει. Εἶτα καὶ ὁ Legrand¹ ἐδημοσίευσε «*τοῦ ἀπτοῦ [Μελετίου τοῦ Βλαστοῦ] εἰς τὸν ἀπτόν [Κωνσταντῖνον ἔτι τὸν Λούκαριν] ἐπίγραμμα*» ἐκ 4 στίχων γραφὴν τῇ 6 Νοεμβρίου 1592 καὶ ἔχον οὕτω :

*Ἐκ σοφίης ἐπέεσσι σοφοῖς στέφος ἠνίκα κοῦραι
Ζητὸς ὀλυμποβάτου ἔπλεον ἀθάνατον
τῆμος ἄρ' ἐξ αὐτῶν ἐστεμμένον ἴδμεν εἰτοίμως
Λούκαριν ἠγάθειον. Ἐῶγε πλοκῆς ἐρατῆς!
Νοεμβρίου ς' ,αφ'ηβ'*

Μετὰ ταῦτα ὁ Νικητάς Δ. Χαβιαράς, κάτοχος χειρογράφου καταστίχου περιέχοντος ὕλην ἐτῶν 1765–1838 καὶ ἀνήκοντος πρὶν εἰς τὸν λόγιον Πάτριον Παναγῆν². Ἰ. Καληγᾶν³, ἐξ οὗ ἐδημοσίευσεν ἐπιγράμματα Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐσημείωσεν ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ καταστίχῳ περιλαμβάνοντο «*τρία ἐλεγεία Μελετίου ἱερομονάχου Βλαστοῦ τοῦ Κρητός, ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Ἀνδρέαν τὸν Βρυάννην, ἀξιότατον σύμβουλον Χάνδακος Κρήτης*»⁴. Τὰ τρία ταῦτα θὰ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν 15 περαιτέρω ἐπιγραμμάτων τοῦ καταλοίου Μυστακίδου. Ἐκ τῆς σημειώσεως ὁμοῦ τοῦ Χαβιαρά ἔχομεν τὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀξιωματοῦ τοῦ Βρυάννη τούτου, ὅστις ἦτο *consiliarius* ἐν Χάνδακι, ἐπομένως τοῦ δοῦκα τῆς Κρήτης εἰς ἐκ τῶν δύο συμβούλων. Ἐκ πασῶν τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν φαίνεται ὅτι ὁ Μελέτιος ὁ Βλαστός ἔδρα ἐξ ἀρχῆς ἐν Χάνδακι καὶ οὐχὶ Ρεθύμνῳ, ἀνεξαρτήτως τόπου καταγωγῆς του⁵. Ὅτι ἦτο διδάσκαλος ἐκεῖ, ὅτι ἦτο ἱερομόναχος καὶ μετὰ ταῦτα ἔφερε τὸ ἀξίωμα τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς (ἀπονεμόμενον ἀπενθείας ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου), ἐκήρυττε δὲ καὶ τὸν θεῖον λόγον «*τηλικούτον χρόνον*» κατὰ Πηγᾶν⁶.

Εὐθὺς ἀμέσως καταγράφω τὰς πρὸς τὸν Μελέτιον Βλαστόν ἐκδιδομένας ἢ μὴ ἐπιστολὰς τριῶν κορυφαίων ἱεραρχῶν : τοῦ Κυθήρων Μαξίμου Μαργουρίου, τοῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίου Πηγᾶ καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλ-

¹ BH de XVII s. τόμος IV, 1896, σ. 214.

² Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, 9, 1912, σ. 389.

³ Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, 11, 1913, σ. 276.

⁴ Ὅτι ὁ Μελέτιος ἦτο ἐκ τῆς ρεθυμνιακῆς οἰκογενείας τῶν Βλαστῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διέμενεν ἐν Χάνδακι διδάσκων, γνωρίζει καὶ ὁ Μπουνιαλῆς (ἐκδοσις Ξηρουχάκη, ἐν Τεργέστη 1908, σ. 584 στίχοι 17-18) λέγων εἰς τὴν φιλονεικίαν μεταξὺ τῶν δύο πόλεων :

Πάλι τὸν κύρ Μελέτιον Βλαστόν καὶ τοὺς Λαμπάρδους
ὁπού ἔγες ἀπὸ λόγου μου ἀξιότατους δασκάλους

(ὁμίλει τὸ Ρέθεμνος).

⁵ Α. Νινολάκη, Ἐνθα ἐν ὑπόσημ. 1 τῆς σ. 252, σ. 69.

λου τοῦ Λουκάρεως, μετὰ τῶν ἀπαρχῶν αὐτῶν, ἐν παραρτήματι δ' ἐκδίδω ἐκ κώδικος τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης' τὴν πρὸς Μαργούνιον ἀνέκδοτον τέως ἐπιστολὴν τοῦ Βλαστοῦ, γνωστὴν ἐκ πολλῶν κωδίκων, διὰ τὰ ἔχωμεν πληρέστερα τῆς σοφίας τοῦ ἀνδρὸς δείγματα. Σημειῶ δὲ καὶ τὰς διαφορὰς πρὸς τὸν κώδ. 101 (18. αἰ.) τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς², δηλούμενον διὰ τοῦ Β.

I. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ ΠΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΝ

- 1) *Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλαστῷ δσιωτάτῳ ἀνδρὶ Μάξιμος*
ἄρχεται : Πάντερονά σου τὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἱερά μοι καὶ φίλη κεφαλή.
'*Ἐνετίηθεν, ἐλαφροβλιῶνος ἡ' ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' [1590]³.*
- 2) *Τῷ δσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις Μελετίῳ τῷ Βλαστῷ Μάξιμος*
ἄρχεται : Ἀφειλέ μου πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν γηπονίαν ὁ δαίμων
'*Ἐνετίηθεν, μεταγειντιῶνος δ' φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' [1591]⁴.*
- 3) Ὁ αὐτὸς τῷ δσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις *Μελετίῳ τῷ Βλαστῷ*
ἄρχεται : Μόλις ποτὲ τοῖς τῷ Θεοφυλάκτῳ εἰς τοὺς ἱεροὺς εὐαγγελιστὰς
'*Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ς' ἱσταμένου τοῦ ἔτους ,αφ'ἡ' [1591]⁵.*
- 4) *Τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ Μελετίῳ Βλαστῷ*
ἄρχεται : Οἶδ' ὅτι σοι μέλει τῆς ὑποθέσεως
'*Ἐνετίηθεν, Αὐγούστου ιζ' κατὰ τὸ ἔτος ,αχα' (13 Αὐγούστου 1601)⁶.*
- 5) *Τῷ αὐτῷ Μάξιμος*
ἄρχεται : θανμάσεις, οἶμαι, τί ποτ' ἄρα
'*Ἐνετίηθεν, Αὐγούστου β' φθίνοντος κατὰ τὸ ,αχα' ἔτος [1601]⁷.*

II. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΠΗΓΑ ΠΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΝ

- 1) *Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλαστῷ*
ἄρχεται : Ἠλίκην ἐμοὶ τὸ τῆς φαινομένης ταυτησὶ δόξης πλάτος

¹ Δηλουμένης περαιτέρω, ΕΒΕ. Εἶδον καὶ τὸν ὅλως ἀσήμενον ἐν προκειμένῳ κώδικα ΕΒΕ 1126 ἐν 131α τοῦ ὁποίου ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολή.

² Ἐν σσ. 485-487 τοῦ ὁποίου ἡ αὐτὴ ἐπιστολή διεσώθη.

³ Κώδιξ ΕΒΕ 1126 φ. 7ν-8ν. Τῆς αὐτῆς κώδιξ 2963 φ. 9ν-10ν.

⁴ Κώδ. 1126 φ. 118r. Κώδ. 2963 φ. 69r-70r.

⁵ Κώδ. 1126 φ. 119rv. Κώδ. 2963 φ. 70r-71r.

⁶ Κώδ. 1126 φ. 71rv. Κώδ. 2963 φ. 185v-186v.

⁷ Κώδ. 1126 φ. 71r-72v. Κώδ. 2963 φ. 188v-189v.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει μουνυχιῶνος πέντε ἐπὶ δέκα ,ζρε' (1597)¹.

- 2) *Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλασιῶ*
 ἄρχεται: *Εἴ σοι τὰ σὰ γράμματα ἀπαριθμήσω;*
Ἐν Κωνσταντινουπόλει ,ζρε' (1597)².
- 3) *Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλασιῶ*
 ἄρχεται: *Τόλμην τετόλμηκας, Μελέτιε τέκνον,...*
Ἐν Αἰγύπτῳ ,ζρη'³.

III. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΛΟΥΚΑΡΕΩΣ ΠΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΝ

- 1) *Κύριλλος Μελετίῳ τῷ Βλασιῶ τῷ ἐν Κρήτῃ*
 ἄρχεται: *Ἡ τῶν σῶν ζημάτων δύναμις*
Ἐν Αἰγύπτῳ ,ζριε', ἑκατομβαιῶνος ἐπὶ ἐπὶ δέκα (15 Ἰουνίου 1607)⁴.
- 2) *Μελετίῳ τῷ Βλασιῶ τῷ ἱερομονάχῳ καὶ διδασκάλῳ*
 ἄρχεται: *Τὸ πάνν, ὅσον ἂν εἴποι τις, προσφιλὲς ἡμῖν πέμπτον γράμμα,*
Ἀχιά' θαργηλιῶνος δευτέρα ἰσταμένον (2 Ἀπριλίου 1611)⁵.
- 3) *Μελετίῳ τῷ Βλασιῶ*
 ἄρχεται: *Ὅσον ἠῦφρανας καὶ αὐθις τὴν ἡμετέραν ψυχὴν*
Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ,αχιαφ, πυανεπιῶνος δευτέρα ἰσταμένον (2 Ὀκτ. 1611)⁶.

IV. ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΑΤΗΛΙΑΝΟΥ – ΒΛΑΣΤΟΥ

- 1) *Μελετίῳ τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλασιῶ, υἱῶ ἐν κυρίῳ περιποθήτῳ, χάριν, ἔλεος καὶ εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.*
 ἄρχεται: *Εἰ καὶ χρόνος συγχρὸς ἐξότου διὰ γραμμάτων γοῦν οὐ συνεγε- νόμεθα...*

¹ Ἀγ. Νινολάκη, Ἡ πρὸς τοὺς Κρήτας ἀλληλογραφία Μελετίου τοῦ Πηγαῖ, ἐν Χανίοις 1908, σ. 57 (ἀριθ. ἐπιστ. 29).

² Ἀγ. Νινολάκη, Ἐνθ' ἄνωτ. σσ. 60-62 (ἀριθ. ἐπιστ. 92).

³ Ἀγ. Νινολάκη, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 69 (ἀριθ. ἐπιστ. 41).

⁴ E. Legrand, BH de XVII s. τόμος IV, 1896, σ. 233-233 (ἀρ. ἐπιστ. 58).

⁵ E. Legrand, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 266-268 (ἀρ. ἐπιστ. 90).

⁶ E. Legrand, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 268 (ἀρ. ἐπιστ. 91).

λήγει: *ἔρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν ἱερὰν κεφαλὴν εἰς ἔτη πολλά. ,αχθ' [1609]*¹.

Τὰ ἀνωτέρω ἐγράφησαν οὐχὶ διὰ τὰ βιογραφηθῆ ὁ Μελέτιος², ἀλλ' ἀπλῶς διὰ τὰ χωρισθῆ ἑτέρων συνωνύμων αὐτῶ καὶ τὰ δειχθῆ ἡ παιδεία τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ σχέσις πρὸς τοὺς κορυφαίους τοῦ 16 αἰ. λήγοντος ἀνδρας, περὶ οὗ εἶπεν ὁ Λούκαρις ὅτι «*κεῖται σοὶ μόνῳ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις εἰκότως ὁ ἔπαινος τοῦ λόγου καὶ τοῦ κηρύγματος*»³.

Τὰ δ' ἀκολουθοῦντα ἐπιγράμματα δὲν εἶχεν ἐτοιμάσει ὁ ἀείμνηστος Μυστακίδης πρὸς ἔκδοσιν· ὅθεν ἐφροντίσαμεν τὰ διορθωθῶν κατὰ τὸν προστεθέντα ὑπομνηματισμὸν καὶ τὰ στιχθοῦν καλῶς. Παρατηροῦμεν ἀκόμη ὅτι ἐξ αὐτῶν μόνον τὰ δεκατρία ρητῶς λέγονται τοῦ Μελετίου Βλαστοῦ ἔργα. Τὰ δ' ὑπ' ἀριθμοὺς 6 καὶ 10 ἀδήλων τῶν γραφάντων. Ἄλλ' ἂν δὲν εἶναι τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου πονήματα, ἀσφαλῶς θὰ προῆλθον ἐκ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

B'

(Κῶδιξ Σακελλίωνος σ. 399 – 403)

*Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Ἀνδρέαν τὸν Βουάννην
ἀξιότατον σύμβουλον Χάνδακος Κρήτης
Μελετίου Ἱερομονάχου Βλαστοῦ
τοῦ Κρητός.*

1.

*Εὐ μάλ' ἐτητυμίως συμφράδμονά σ' Ἀνδρέα πέμψε
σύλλογος Ἀύσονίων ἀθανάτων πατρίδι.
Αἶθεδε τοῖον ἔχοι συμφράδμονα πατρὶς ἔσσει
ὅτι' εὐδαιμονίην εἶχεν ἂν ἀτρεκέως.*

2. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

*Πατρίδος ἀμετέρης Βουάννης ἡγεμονεύων
ὀτρύνει φθονέειν τὰς ἑτέρων πατρίδας.*

¹ Gabriëlis Severi et alium Græcorum recentiorum Epistolæ. Joannes Lamius collegit, illustravit, edidit. Florentiæ 1754, σσ. 152-153.

² Ἀπόπειρα βιογραφησεῶς τοῦ ἀνευ καθαρμοῦ καὶ πληρότητος τοῦ ὄλικοῦ παρὰ Κostas Kerofilas, Une famille Patricienne Crétoise Les Vlasto. New York, 1932, σσ. 113-120: Meletius Vlasto.

³ E. Legrand, BH de XVII s. τόμος IV, 1896, σ. 267.

3. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Οἶδε θεμιστοπόλους πολὺς χρόνος, Ἀνδρέα, πολλοὺς¹
ἀλλ' ὅταν οἶδε τὴν θαύμασ' εὐνομήην.

4. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Γηραλέους συνέσει νίκησας ἀειδομένους τε,
Ἀνδρέα, κουρίζων πᾶσιν ἀρεσκόμενος.
Πρὶν σε νέον τοίνυν νόος εἶγε τέθηπε γερόντων
ἔσόμενον πρόσβυον στέφεται εὐμενέως.

5. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Πολλοὺς ἀγχίνοος δαίμων πόρην, Ἀνδρέα, κῦδος·
σοὶ δέκεν, ὡς φάτις ἔστ', ἐγκεχάριστο πλέον.

6. Εἰς τὸν αὐτὸν ἄδηλον.

Τίς νέον ἐν βροτίοις κάρτ' ἄξιος ἦλθ' Ἐλικῶνα
δειμάμενος μούσας ναιετάειν καλέων;
Ἀνδρέας, ὃς χαρίτων τελέθων τέκος αὐτὸς ἑαυτὸν
Πιερίδων σοφίης οἶκον ἀπειργάσατο.

7. Εἰς τὸν αὐτὸν Μελετίου.

Μοιριδίον κύκλος τις ἐφέλκεται, Ἀνδρέα, πάντα·
μοῦνα δὲ σῶν χαρίτων ἔλκεται ἔργα κύκλον.

8. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Ἡ Χάριτας σὺ τέκες, Βρυάννη, ἢ Χάριτές σε·
ὅτι γε σεῖο πάρεξ οὔτις ἐσεῖδε χάριν.

9. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Βένθος ἐχεφροσύνης κύβος ἀγγέλλει ἠγάθεός τις
γράψας Βρυάννη εἶπεν ἐτητυμίαν.
Καὶ γὰρ ἐπὶ σμικροῖσι τέχνας διαφαίνεται ἀνδρὸς
ἰδμοσύνη τὸ πλέον, φῆσ' ἔτερος κλεινός².

¹ Τὸ χειρόγραφον εἶχε κἄλλους, ἐφ' οὗ ἕτερα χεὶρ ἐπέγραψε δι' ἕτερας μελάνης πολλούς.

² Καὶ γὰρ ἐπὶ σμικροῖσι νόος διαφαίνεται ἀνδρὸς, καὶ κύβος ἀγγέλλει βένθος ἐχεφροσύνης.

Ἀνθ. Παλατ. Θ', 767, 5.

5 Τούνεκεν ἀμετέρη πατρίδ' ἐν μικρᾷ οὔσῃ ἐπέμφθης
οὐδοτιοῦν θήπει ἅ μερόπων γενεά·
χ' ἢ βάσανος τελέθει βαιῆ λίθος, ἀλλ' ἀναφανδὸν
χρυσίου ἐμφαίνει ἀγλαέοντα τρόπον.

10. Εἰς τὸν αὐτὸν ἄδηλον.

Πατρίδος ἠδὲ φύτλης κλεινῆς ζαθέων τε τοκήων
Βρυνάνης τελέθων ἀγλαόμορφον Ἴον,
καὶ πατρίδ' ἠδὲ φύτλην ζαθέους τε τοκῆας
καρπῶν οἷα Θέμις πίμπλασεν ἠγαθέων.

11. Εἰς τὸν αὐτὸν Μελετίου.

Κύδεος ἀθανάτου τελέθουσι σὰ¹ ἔργματα πλήρη
ταῦτα δὲ πανδαμάτω ὁ χρόνος οὐ οβέσεται.

12. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Ταῦτά γ' εἰρομέναις Κρονίδης ἡμείβετο κόρυαις
—τίπτ' ἀμέριμνος ἐὼν κήδεαι οὐδοτιοῦν ;
—“Ὅτι κεν οὐδὲν ἔχω τελέσαι νῦν κηδόμενός περ
κλεινὸς Βρυνάνης κηδολὸς² ἐς τ' ἂν ἔη³.

13. Εἰς τὸν αὐτόν.

Κήρυκας ἐσπερίους καὶ τοὺς κροκόπεπλον ὑπ' Ἡῶ
ναιετάοντας ἔχεις σῶν καμάτων, κλεινέ.

14. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

Πᾶσά σοι οἰχομένῳ κωκύεται, Ἄνδρῆα, Κρήτη
τῆς σᾶς εὐδικίης μνωμένη προφορόνως.
Ἄνικα δ' ἀγλαέοντ' ἀέθλων γέρα⁴ ἄμφινοήση
Κούρη⁵ ἃ σοι πορίσει⁶ εἵνεκα τῶν ἀρετῶν,
5 ἄσπετα καγχαλόωσ' ὑπὸ χάριτος ἔνθα καὶ ἔνθα
γηθοσύνως φέρεται τῇ τε Κόρη βόαι⁸ :

¹ Ἐν χειρογράφῳ ἄνω : σεῦ.

² Χάριν τοῦ μέτρου ὀρθότερον κηδολός.

³ Χειρόγραφον ἔην.

⁴ Χειρόγραφον γέρας.

⁵ Ἐννοεῖται ἡ μητρόπολις Ἐνετία.

⁶ Ἄνω τοῦ χειρογράφου ἑτέρα γραφή : ὀπάζει.

⁷ Τὸ χειρόγραφον : καγχαλόω.

⁸ Ἄνω τοῦ χειρογράφου : ταῦτά γ' εἰρομένη (γραπτέον εἰρομένη).

—*Ἔργοισιν εὐνομίης κεχαρηότα δέχνησο
νῆα τεὸν κλεινὸν δοῦσ' ἀέθλων γέρασι.*

15. Εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ.

*Τίπι' ἀριδηλοτάτῳ Βρονάνῃ ἄσματα βομβεῖς,
ξεῖνε; Τάχα στέφαι τοῦτον ἔχεις κατὰ νοῦν;*

Γ'

ΕΒΕ κῶδ. 2963 (ΠΗ' αἰ.) φ. 213β [ἀρ. ἐπιστ.] 189.

*Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ ἐπισκόπῳ Κυνθῆρων Μα-
ξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ. Μελέτιος ἐλάχιστος ἱερομόναχος ὁ Βλαστός.*

- 214α Ὅτι μὲν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ σαφεστέρων ἡμῖν ἐπὶ τὰ καθόλου καὶ
γνωριμώτερα τῇ φύσει προΐεναι πέφυκεν ἡ ὁδός, ὧ θεία καὶ ἱερά κεφαλή,
5 οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλον φανήσεται· πῶς οὖν ἡμεῖς τῶν ὑστέρων τῇ φύσει
ἀποροῦντες, τῶν ταύτῃ προτέρων εὐπορήσομεν; Τουτὶ πάνυ τῶν ἀλλοτριῶν
ναὶ μὴν καὶ τῶν ἀμηχάνων καθέστηκεν, ὡς δ' οὖν ὑμεῖς οἱ περὶ τοὺς λόγους
κατατροφῶντες ἂν εἴποιτε, ἀριστοτελικῇ μεθόδῳ τυχὸν παρεπόμενοι, ἔστι δὴ-
10 πον καὶ τούτων ἐναντιότης. Καὶ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ καθέκαστα προάγειν
τὴν εἶδησιν, ὅπερ δὴ καὶ ἡ πάνυ σου θαυμαστὴ (πῶς οἶει; καὶ μάλα) ἐπι-
στολὴ ἡμῖν παρεσήμανε· τῶν πρώτων γὰρ καθ' ἡμῶν ἐπαίνων ἐφήψατο, ὡς
καὶ ἐμὲ ὑπερεθίζειν πράττειν τὰ ὅμοια καὶ τῶν προτέρων πειραῖσθαι καθά-
15 πτεσθαι, τῶν γε ὑστέρων οὐδὲ ὅλως ἀψάμενον. Τοσοῦτον δέ μοι τοῦτο τῶν
ἀδυνάτων ἐμπέφυκεν, ὅσον σοι τῷ ἱεροτελεστῇ καὶ ὀρθοβατοῦντι τῷ ὄντι
214β εὐ | πρόχειρον. Ψῆφος γὰρ που δικαίως ἠνέχθη παρὰ τε τῶν ἔνδον, τῶν
16 ὁμοδόξων φημί, καὶ τῶν ἔξω καὶ τῶν τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων εἰ ὄντα ἐπι-
σταμένων καὶ τῶν τὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν ὄρον, τὸν γνῶθι σαυτὸν εὐ εἰ-
δότην ἀρχὴν σε εἶναι καὶ ὡς ἀρχὴ τὰ καθόλου ἐπίστασθαι κατεπείγη, τὴν
πρώτως καὶ κυρίως ἀρχὴν ἀφομοιούμενος ἥς καὶ τύπος τῇ αὐτῆς ἀρχιποιῷ
20 καὶ ὑπερεκβλυζομένη προνοία, δι' ἣν πάντα τὰ ὄντα τὴν πρόσφορον διεξαγω-
γὴν λαμβάνει, οὐ πρὸς τὸ σὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ τοῦ πλησίον πρὸς
ἐποικοδομήν, ὡς ὑπεράξιος ἵστασαι, ἵν' ἡ ψῆφος λόγῳ τε καὶ ἔργῳ εὐπι-
στος ᾗ. Ὡς γὰρ θεωρίας καὶ ἀρχὴ πράξεως τὰ νῦν ἐπικέκλησαι· δι' ἥς καὶ
τὸν τῆς ἱεραρχίας σκοπὸν, τὴν πρὸς τὸ ὄντως ἐφετόν, ὡς ἐφικτόν, ἀφομοίω-
25 σίν τε καὶ ἔνωσιν ἐπιτελέσαι δυνήσαιο. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλκι.

Περὶ δέ γε τῶν αἰτιῶν ὧν ἡμῖν ἐπιμέμφη, ἀθήτους ἡμᾶς εἶναι, νῆ τὴν

5 B φανήσομαι 15 B εὐπερίχειρον 19 B ἀφομοιούμενος.

ἐπ' ἀγαθῶ προκοπὴν νόμιζε. Οὐ γὰρ τοιούτων ἐσ | μὲν πρακτικῶν κοινω- 215α
νοί, ἄπαγε τοῦ νοῦ, δι' εὐχῶν δὲ τῆς σῆς θεοφιλεστάτου καὶ εὐνουστάτης
γνώμης, τὰ πάντα χαίρειν ἔασαντες διατελέσομεν καὶ ἕκαστος τοῦ ἰδίου ἐπι-
μελείτω. Προσέτι γοῦν καὶ προσλιπαρῶ τὴν σὴν πανσοφωτάτην ἐπιμέλειαν 30
τὰ κατ' ἐμοῦ γεγραμμένα παρά τε τῶν τὴν ἀλήθειαν λαλεῖν μὴ εἰδόντων ἀλλὰ
καὶ στόμα δόλιον ἐπιφερόντων, ὧν ὡς βολίς τιτρώσκουσα ἢ γλῶσσα αὐτῶν
διαβάλλεται, μὴ πιστευέτω. Θεὸς γὰρ οἶδεν, ᾧ καὶ τὰ τῆς προαιρέσεως ἀνα-
τίθημι, ὅς καὶ ἀποδῶ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἔρῃωσο, θεοφιλέστατε δέσποτα, καὶ ἡμῶν μνημονεύειν τῶν ποθούντων 35
καὶ φιλούντων σε τὰ μέγιστα.

Κρήτηθεν Ποσειδεῶνος δ' ἵσταμ(ένου) κατὰ τὸ ,αφ' ἧ'ον ἔτος τὸ σωτήριο

33 B ὧν καὶ κατὰ τῆς προαιρέσεως 35 B τῶν ποθούντων *om. codex* 33
B *σε om. codex.*